

אייזק ניוטון וג'ון לוק – חליפת מכתבים (1693)

בסתיו 1693 כתב אייזק ניוטון מכתב יוצא דופן לחברו, הפילוסוף ג'ון לוק, ובו התנצל על שהאשים את האחרון בכך שניסה לגרום לו לתסבוכת עם נשים, על כך שחשב אותו לאחד מחסידיו של הובס ועל כך שאמר שמוטב היה אילו מת. מאחר שדבר בהתכתבויותיהם הקודמות של השניים אינו מבאר את פשרן של התבטאויות משונות אלו, ומאחר שניוטון עצמו טוען לבסוף כי מחסור בשינה הביאו לכדי אובדן זיכרון, נותרה ההתכתבות – שהעסיקה במשך שנים ארוכות את מחברי הביוגרפיות ואת חוקריהם של צמד ענקי הרוח הללו – בבחינת תעלומה, ויש הרואים בה עדות נוספת לאקסצנטרית הגוברת של ניוטון, שמקורה, כך סוברים, בהתמוטטות עצבים, מחסור בשינה והזיות בלתי פוסקות על מין, שפקדו אותו באותם הימים, שעה שעסק בקדחתנות בהשוואתם של כתבי יד עתיקים של הברית החדשה. ב-1982 פרסם הסופר האירי הנודע ג'ון באנוויל את הרומאן *The Newton Letter* המגולל את קורותיו של היסטוריון, הנחוש בדעתו לפצח את התעלומה העומדת מאחורי ההתכתבות.

מאת סר אייזק ניוטון לג'ון לוק

ה-16 בספטמבר 1693

אדון נכבד: מאחר שסברתי כי ניסית לגרום לי לתסבוכת עם נשים – וגם באמצעים אחרים – הדבר חרה לי עד כדי כך, שכשנאמר לי שאתה ידוע-חולי ונוטה למות, עניתי "מוטב היה לו מִתְּ". אני מפציר בך שתסלח לי על אותה צרות לב, שכן כעת אני סמוך ובטוח כי מה שעשית – עשית בצדק, ואני מבקש את מחילתך על שחשבתי עליך רעות בשל כך; ועל כך שטענתי כי אתה מערער את יסודות המוסר בעיקרון שאותו הצגת בספר הרעיונות שלך, ושתכננת לפתח בספר נוסף; ועל שסברתי כי אתה מחסידיו

של הופס. אני מבקש את מחילתך גם על שאמרתי או חשבתי כי אתה מתכנן למכור לי משרה או לסבך אותי.

אני עבדך האומלל ושפל-הרוח ביותר, אייזק ניוטון.

מאת ג'ון לוק לסר אייזק ניוטון

אוקט, ה-5 באוקטובר 1693

אדון נכבד: מאז שהכרתיך לראשונה הייתי חברך במלוא החיבה והכנות, ואף חשבתך לחברי באותה המידה, עד כדי כך שלא הייתי יכול להאמין למה שאמרת לי בעצמך אילו שמעתי זאת מכל אדם אחר. ואף על פי שאינני יכול שלא להתייגר עד מאוד מכך שמחשבותיך עלי היו כה רעות ולא-צודקות, הרי לצד העובדה שליבך הוסב עלי לטובה – כפי שליבי שלי רחש לך טובה מאז ומעולם, מתוך כנות ורצון טוב – אני מחשיב את הודאתך בטעות שהיתה בידך פחסד הרב ביותר שיכולת לעשות עמדי, שכן היא נוטעת בי תקווה שלא איבדתי חבר שהיה יקר כל כך לליבי. לאחר מה שהבעת במכתבך, לא יהיה לי צורך לומר עוד דבר כדי להצדיק את עצמי בפניך; תמיד אסבור כי מחשבותיך על התנהגותי – גם כלפיך וגם כלפי כלל המין האנושי – יעשו זאת במידה מספקת. תחת זאת, הנח לי להבטיחך נאמנה כי אני סולח לך ברצון רב עוד יותר מרצונך שלך; וזאת אני עושה באופן מלא ובחירות גמורה, עד כדי כך שאין דבר שאני משתוקק לו יותר מאשר ההזדמנות לשכנע אותך כי אני אוהב ומכבד אותך באמת ובתמים; וכי אני רוחש לך עדיין אותו רצון טוב, כאילו דבר מכל זה לא קרה. כדי לאשש דברי אלה במלואם, אשמח לפגוש אותך בכל מקום שהוא, ומוטב מוקדם ממאוחר, משום שמן הסיפא של מכתבך אני למד שתוכל להפיק מכך תועלת מה. אבל אם תראה זאת לנכון או לא – את זה אני משאיר לשיקולך בלבד. תמיד אהיה נכון לשרת אותך בכל מאודי, בכל דרך שתעלה מלפניך, ולא אזדקק לשם כך אלא להוראותיך או לרשותך.

ספרי עומד להידפס במהדורתו השנייה; ואף על פי שאני יכול להגן על התוכנית שעמדה לנגד עיני כשכתבתי אותו, הרי מאחר שסיפרת לי בדיוק ברגע הנכון את מה שאמרת עליו, אראה זאת כחסד אם תצביע בפני על המקומות שהביאו אותך לידי גערה כזו, על מנת שאוכל, בכך שאסביר את עצמי טוב יותר, למנוע מקוראים אחרים לטעות בכוונתי, ולהימנע מלפגוע שלא ביודעין – ולו פגיעה זעירה – באמת או בשלמות המידות. בטוחני כי מאחר שאתה חבר ורע לזו וגם לזו, יכולתי לקוות שתעשה זאת, גם לולא היית חברי שלי. אבל אין לי כל ספק שתעשה עוד הרבה יותר מכך למעני, אני שדואג לך, אחרי ככלות הכול, בדאגת רעים אמיתית, ומאחל לך אך ורק טובות, ללא דברי-מליצה יתרים, וכולי.

מאת סר אייזק ניוטון למר לוק

קיימברידג', ה-5 באוקטובר 1693

אדון נכבד: בחורף שעבר, מתוך שישנתי לעיתים קרובות מדי אצל האח המבוערת, פיתחתי לי הרגלי שינה גרועים; ובשל מחלה אשר פשתה כמגיפה בקיץ הזה חרגתי עוד יותר מקו הבריאות. כך שכאשר כתבתי לך, היה זה לאחר שלא ישנתי אפילו שעה אחת בלילה מזה שבועיים, ובמשך חמישה ימים רצופים לא עצמתי עין אף לרגע. זכורני כי כתבתי לך, אבל מהו שאמרתי על ספרך אינני זוכר. אם יעלה רצון מלפניך לשלוח לי העתק של אותו קטע, אסביר לך את כוונתי, אם אוכל. אני עבדך שפל-הרוח ביותר, אייזק ניוטון

(מאנגלית: אביעד שטייר)